

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

SH.SHaripov.

2018 yil “28” 06

“KELISHILDI”

Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi

2018 yil “25” 08

Ro‘yhatga olindi, BD -5110900-3.02

2018 - yil “18” 08

PEDAGOGIK MAHORAT

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta‘lim sohasi: 110000 – Pedagogika
Ta‘lim
yo‘nalishi: 5110900 – Pedagogika va psixologiya

TOSHKENT – 2018

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018-yil

"18" 08 dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil "25" 08 dagi 744 sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

M.T.Axmedova

– Nizomiy nomidagi TDPU «Pedagogika va umumiy psixologiya» kafedrası dotsenti, p.f.n.

Taqrizchilar:

N.M.Egamberdiyeva

– A.Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti xuzuridagi OTMPO'QTMO tarmoq markazi direktori, p.f.d., professor.

M.X.Tadjiyeva

– Toshkent pedagogika kolleji direktori, p.f.n.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti o'quv-uslubiy Kengashida tavsiya qilingan (2018 yil 28 06 dagi 11 - sonli bayonnoma)

I. O'quv fanining dolzarbligi oily kasbiy ta'limdagi o'rni

Ushbu dastur pedagogik mahorat, uning o'qituvchi faoliyatida tutgan o'rni; pedagogik fikr tarixi va maktab amaliyotida o'qituvchi mahorati; o'qituvchi faoliyatida pedagogik qobiliyat; o'qituvchining kommunikativ qobiliyati; o'qituvchi faoliyatida muloqot madaniyati va psixologiyasi; muloqotni tashkil etishda umuminsoniy qadriyatlarning ustivorligi; o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot; pedagogik nazokat va odob-axloq; pedagogik nizolar va ularni bartaraf etish texnologiyasi; pedagogik texnika haqida tushuncha pedagogik texnikani shakllantirish uslublari kabi masalalarni qamrab olgan.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Fanni o'qitishdan maqsad – bakalavrlarni pedagogik mahorat, pedagogik texnika va madaniyati nazariyasi hamda amaliyoti bo'yicha bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlash.

Fanning vazifasi – talabalarda nutq madaniyati, pedagogik texnika, pedagogik madaniyatga doir ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar qo'yiladi. **Talaba:**

“Pedagogik mahorat” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

- pedagogik mahorat haqida tushuncha, uning o'qituvchi faoliyatida tutgan o'rni;
- pedagogik mahorat fanining vazifalari va asosiy tarkibiy qismlari;
- o'qituvchi pedagogik qobiliyatini rivojlantirish funktsiyalari;
- pedagogik muloqotning o'ziga xos xususiyatlari va funktsiyalari;
- pedagogik nazokatning mohiyati va xususiyatlari;
- ta'lim jarayonida o'qituvchiga qo'yiladigan talablar va ijodiy kayfiyatni boshqarish yo'llari;

- tarbiyachilik mahoratining tarkibiy qismlari *bilimga*;

- o'qituvchilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish yo'llari;
- pedagogik texnikani shakllantirish uslublari;
- o'qituvchi pedagogik qobiliyatini rivojlantirish funktsiyalarini qo'llay olishni;
- pedagogik texnikani shakllantirish uslublarini amalga oshirish yo'llarini;
- ta'lim jarayonida o'qituvchiga qo'yiladigan talablar va ijodiy kayfiyatni boshqarish yo'llarini qo'llay olishni;

- ta'lim-tarbiya jarayonida kompyuter imkoniyatlaridan foydalanish yo'llarini qo'llay olishni;

- o'qituvchi mehnatini ilmiy asosda tashkil etish yo'llarini qo'llay *ko'nikma*;
- ta'lim jarayonida o'qituvchiga qo'yiladigan talablar va ijodiy kayfiyatni boshqarish yo'llarini qo'llay olgan holda bajarish;

- tarbiyachilik mahoratining tarkibiy qismlaridan foydalangan holda ta'lim jarayonini tashkil etishda pedagogik muloqot, pedagogik qobiliyatlardan foydalanish *malakasiga ega bo'lishi kerak.*

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. "Pedagogik mahorat" fanining nazariy asoslari

1-mavzu. Pedagogik mahorat haqida tushuncha, uning o'qituvchi faoliyatida tutgan orni

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" asosida o'qituvchi faoliyati mazmuniga qo'yiladigan talablar. O'qituvchining umumiy madaniy saviyasi va qobiliyati. O'qituvchilik faoliyatining tizimi, kasbiy mahorati haqida tushuncha. Pedagogik mahoratning tarkibiy qismlari va ularning mohiyati. O'qituvchi faoliyatining asosiy yo'nalishlari. Pedagogik bilimlar. Pedagogik zakovat. Pedagogik qobiliyat. Pedagogik texnika.

2-mavzu. O'qituvchi faoliyatida pedagogik qobiliyat

Qobiliyatning psixologik-pedagogik tavsifi. Pedagogik qobiliyatning asosiy turlari. Empatiya va pertseptiv qobiliyatlar. Didaktik, tashkilotchilik, konstruktiv, kommunikativ, bilish va anglash qobiliyatlari. O'qituvchi irodasi, sabr-toqati, maqsadga intilishi, o'z hatti-harakatlarining to'g'riligiga nisbatan qat'iy ishonchi, uning o'z-o'zini idora qilish hamda boshqalarga ta'sir o'tkaza olish qobiliyati, his-tuyg'ulari va kayfiyatini boshqara olishi, o'z zimmasiga javobgarlikni ola bilishi, ijodiy holatni tashkil eta olishi kabi sifatleri.

3-mavzu. O'qituvchining kommunikativ qobiliyati

Muloqot orqali ta'sir etish. Muloqotga kirishish. Aloqa o'rnatish (kommunikatsiya) tushunchasi, uning mohiyati, pedagogik ta'sir etish usullari. O'qituvchi tomonidan muloqotga kirishish jarayonida qo'llaniladigan muomala uslublari. O'qituvchining kommunikativ ko'nikmasi: "Yuzni o'qish san'ati", o'zgalar holatini tushuna olish, o'zini namoyon qila bilish, nutq vositasi hamda so'zsiz holatda inson ruhiyatini tushuna olish. O'qituvchi tomonidan o'quvchi bilan muloqotda bo'lish jarayonida qo'llaniladigan pedagogik ta'sir ko'rsatish usullari: ishontirish va ma'qullash. Ishontirishning og'zaki shakllari: ogohlantiruvchi so'zlar, tezlik bilan ta'sir etish, ijro etishga undovchi buyruqlar, ta'qiqlangan iboralar, hazil orqali anglatish, ma'qullash yoki ayblash.

4-mavzu. O'qituvchi faoliyatida muloqot madaniyati va psixologiyasi

"Muloqot" atamasining falsafiy, ijtimoiy, psixologik va pedagogik mohiyati, muloqot birligi. Pedagogik muloqot, uning o'ziga xos xususiyatlari. Pedagogik muloqotni tashkil etish madaniyati. Pedagogik muloqotni tashkil etish bosqichlari va usullari. O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik muloqot jarayonini boshqarish uslublari. Muloqot jarayonida tashabbusni boshqarish.

2-Modul. Maktab amaliyotida o'qituvchi mahorati

5-mavzu. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot

Dars hamda darsdan tashqari jarayonda o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi muloqot, unga qo'yiladigan talablar.

O'quvchilar jamoasida ularning e'tiborlarini jalb etish va ijodiy kayfiyatlarini yaratishda o'qituvchi muloqotining ta'siri va uning ahamiyati, o'quvchi bilan bo'lgan muloqot jarayonida o'qituvchi tomonidan ishontirish va ta'sir etish usullaridan foydalanish. Muloqot jarayonini boshqarish uslublari. O'qituvchi obro'si. Avtoritar uslubdagi muloqot. Liberal uslubning o'qituvchi faoliyatida namoyon bo'lish xususiyatlari. O'qituvchining demokratik uslubdagi muloqoti – o'quvchilar fikriga tayanish, ushbu fikrlarni ma'qullash shakli.

Ilmiy pedagogik adabiyotlarda berilgan muloqot turlari (do'stona muloqot, qo'rquv asosiga qurilgan muloqot, hazil-mutoyibaga asoslangan muloqot va boshqalar) haqida.

6-mavzu. Pedagogik nazokat va odob-axloq

Pedagogik odob va pedagogik nazokat haqidagi tushuncha. Pedagogik nazokat tamoyillari va uning vazifasi. Pedagogik nazokat me'yori: ixtisos sohasidagi burch, pedagogik adolat, ixtisosga doir vijdon izzat-nafs va pedagogik oriyat. Pedagogik nazokat-o'qituvchi ahloqining ijodiy ko'rinishi. Pedagogik nazokatning zarurligi. Pedagogik nazokatning mohiyati va xususiyati. O'qituvchining dars jarayonidagi nazokati. Nazokat va taktika.

7-mavzu. Pedagogik texnika haqida tushuncha pedagogik texnikani shakllantirish uslublari

Pedagogik texnika-o'qituvchining fe'l-atvori, yurish-turishini tashkil etuvchi usullar majmuasi. Pedagogik texnika vositasi: verbal va noverbal kommunikatsiya. Pedagogik texnikaning tarkibiy qimlari. O'qituvchining o'z ruhiy holatini boshqara olish texnikasi. Ish va tashqi texnika. Psixotexnikaning ilmiy asoslari. Diqqatning taqsimlanishi, kuzatuvchanlik, muayyan obyektga tez ang'lay olish, aniq va yorqin tasavvur etish, badiiy sezgirlik. O'qituvchining tashqi qiyofasi va unga qo'yiladigan talablar.

8-mavzu. Nutq texnikasi va notiqlik madaniyati

Nutqning inson hayoti va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni. Mutafakkirlar va pedagoglarning so'z va nutqning ijtimoiy jamiyatda tutgan o'rni va roli haqidagi qarashlari. Nutqning o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro muloqot jarayonidagi asosiy bog'lovchi vosita ekanligi. Nutq organlari, nutq apparati. Til va nutq. Og'zaki nutqning psixologik tuzilishi; maqsadi (nima uchun gapiryapman?), mazmuni (nima demoqchiman?). Nutq madaniyati haqida tushuncha, uning unsurlari. Nutq texnikasi: nafas olish, ovozni yo'lga qo'yish, uning tozalanishi, talaffuz, nutq sur'ati. O'qituvchining nutq mahoratini takomillashtirish yo'llari.

9-mavzu. O'qituvchining ta'lim jarayonidagi mahorati

O'qituvchining o'quvchilarni bilish (anglash) faoliyatini boshqarishdagi mahorati. Dars mazmunini o'quvchilar tomonidan o'zlashtirib olinishiga yordam beruvchi jihatlar, ularning qiziqish va faolliklarini oshirish ko'nikmasini hosil qilish. O'qituvchi faoliyatida ko'tarinki ruh, yaxshi kayfiyat, ishga bo'lgan hoxishning etakchi o'rin tutishi va ularni hosil qilish yo'llari.

3-Modul. O'qituvchining tarbiya jarayonidagi mahorati

10-mavzu. O'qituvchining tarbiyachi sifatidagi mahorati

Tarbiyachi mahoratining mohiyati. Faoliyatni tashkil etishni oldindan tashhislash mahorati. O'quvchilarni o'rganish diagnostikasi. Jamoani o'rganishning asosiy mezonlari. Tarbiyaviy jarayonni tashkil etishda o'qituvchining o'z-o'zini tekshirishga yo'naltirilgan diagnostikasining o'rni va ahamiyati. Tarbiyachi mahoratining tizimi: ijtimoiy, estetik, axloqiy hamda texnologik. Tarbiyachi faoliyatining asosiy ko'nikmalari.

11-mavzu. O'qituvchining tarbiya texnologiyalari asosida faoliyat olib borishi

Hozirgi kunda barkamol shaxsni tarbiyalash muammolari. Tarbiya texnologiyalarini modellashtirish. Tarbiyaviy jarayon va tarbiya mazmunini modellashtirish. Tarbiya qonuniyatlari va tarbiya mazmuni tamoyillarini modellashtirish. Tarbiya texnologiyalarini qo'llashda pedagogik vositalardan foydalanish. Tarbiya ko'rganlikni aniqlash (diagnostika).

12-mavzu. O'qituvchi pedagogik faoliyatida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish

Pedagogik mahoratni oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalarining ahamiyati. Ta'lim-tarbiya jarayonida kompyuter imkoniyatlaridan foydalanish. O'qituvchining kompyuter texnologiyalari asosida o'quvchilar bilimni nazorat qilishi. O'qituvchida zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish malakalarini shakllantirish yollari.

13-mavzu. O'qituvchi pedagogik faoliyatida kasbiy refleksiyaning o'rni

Kasbiy refleksiya va pedagogik faoliyat. O'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirishda pedagogik refleksiyaning ahamiyati. Pedagogik tashxislash asosida o'qituvchining kasbiy rivojlanishini ta'minlash usullari. O'qituvchi faoliyatini pedagogik tashxislash.

14-mavzu. O'qituvchi mehnatini ilmiy asosda tashkil etish

Pedagogik mahoratni shakllantirishning asosiy tamoyillari: yaxlit holda yondashuv; faol muloqot; pedagogik harakatning xilma-xilligi; pedagogik ta'sirining ko'p qirraliligi; nazariy bilim va amaliy malakalarning o'zaro bog'liqligi. O'qituvchi mehnatini nazariy va amaliy jihatdan tashkil etish va uning o'qituvchi mahoratini

shakllantirishdagi ahamiyati. Maqsadning qo'yilishi-pedagogik faoliyatni tashkil etishning tayanch unsuri: maqsadning izchilligi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarining taxminiy tavsiya etiladigan mavzulari:

1. Pedagogik mahorat, uning o'qituvchi faoliyatida tutgan o'rni.
2. O'qituvchi faoliyatida pedagogik qobiliyat.
3. O'qituvchi faoliyatida muloqot madaniyati va psixologiyasi.
4. Pedagogik texnika va o'qituvchining mahorati.
5. Nutq texnikasi va madaniyati haqida.
6. O'qituvchi mahoratini takomillashtirish yo'llari va shart-sharoitlari.

Seminar mashg'ulotlarini tashkil etish va o'tkazish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Seminar mashg'ulotlariga tayyorlanish jarayonida talabalar pedagogikaga oid darslik va o'quv qo'llanmalaridan foydalangan holda, ma'ruza mashg'uloti jarayonida egallagan bilimlarini yanada boyitishadi hamda ko'nikma va malakalarga ega bo'lishadi. Seminar mashg'ulotlari amaliy topshiriqlarni bajarish bilan uzviylikda amalga oshiriladi.

IV. Mustaqil ta'lim topshiriqlari bo'yicha tavsiyalar

Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda mazkur fanning muayyan o'ziga xosliklarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- 1) darslik va o'quv qo'llanmalardan foydalanib, barcha mavzularni o'rganish;
- 2) tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruza qismlarini o'zlashtirish.

Talabalarining mustaqil ta'lim topshiriqlari har bir ma'ruza mavzusi asosida tashkil etiladi. Fanni o'rganish jarayonida mustaqil ta'limning bir necha turlaridan foydalaniladi:

- 1) adabiyotlar bilan ishlash;
- 2) ijodiy ish;
- 3) ba'zi mavzular bo'yicha referatlar tayyorlash;

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'lim mavzulari:

1. «Men tanlagan kasb» mavzusida ijodiy insho yozish.
2. Izohli lug'atlar bilan ishlash va o'qituvchi atamasi haqida ma'lumot to'plash.
3. «Barkamol avlod orzusi» kitobini o'qib chiqish va asosiy fikrlarni konspekt qilish.
4. Sharq mutafakkirlari, chet el va Evropa, O'zbekistonlik pedagog olimlarning o'qituvchi va uning mahorati haqidagi fikrlarini o'rganish va to'plash.
5. Fakultetdagi dars va mashg'ulotlarda o'qituvchilar tomonidan auditoriya diqqatini jalb etish, talabalarga ta'sir etish, ular bilan munosabatga kirishish, o'rnatish bo'yicha qo'llanilayotgan usullarni o'rganish, to'plash, yozib borish.
6. Muloqot jarayonini boshqarish usullarini qiyosiy tahlilini o'tkazish.
7. «Muallim - qalb me'mori» (Malla Ochilov) kitobini o'qish, asosiy fikrlarni o'rganish va konspekt qilish.

8. Fakultetda dars jarayonida uchraydigan nizolarni o'rganish va yechimini tahlil qilish.

9. O'qituvchi kasbini aks ettiruvchi emblema tayyorlash.

10. «Nutq madaniyati asoslari» (Qudratov T.) kitobini o'qib o'rganish.

11. Fakultet (o'rta maktab, akademik litsey, kasb-hunar kolleji) o'qituvchilarining darslarini kuzatish va dars fragmentini yaratish.

12. Tanlangan mavzu asosida jamoaviy ijodiy ishning rejasi, stsensariysini tuzish.

13. O'z-o'zini tarbiyalash yoki o'z ustida ishlash shaxsiy dasturini tuzish.

14. Fakultet (universitet) da tanlangan o'qituvchining ish tajribasini o'rganish va umumlashtirish.

Fan bo'yicha kurs ishi rejalashtirilmagan.

1. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. Ахмедова М.Т. Педагогик конфликтология. -Т.: Адабиёт учкунлари, 2017. – 320 б.

2. Azizxodjaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. –Т.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2006.-159 b.

3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. -Т.: Iqtisod-moliya nashriyoti, 2011.- 420 b.

4. Ziyomuxammedov B. Pedagogik mahorat asoslari. -Т.: TIB-KITOB, 2009.- 183 b.

5. Боубекова Г.Д., Холикова Г.Т., Марзумова Г. Педагогическое мастерство. Учебное пособие. Т.: 2002 – 63 с.

Qo'shimcha adabiyotlar

6. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий лавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунилари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президенти нутқи. // Халқ сўзи газетаси, 2017.16 январ, №11

7. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамиз. “Ўзбекистон”, 2017.

8. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 йил, 6-сон, 70-модда.

9. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги – инсон манфаатларини таъминлаш тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. “Ўзбекистон”, 2017.

10. Ibragimov X., Yoldoshev U. va boshqalar Pedagogik psixologiya. -Т.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2007. - 410 b.

11. Tolipov O'.Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari.-T.: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. 2006. -261 b.

Izoh: Qo'shimcha adabiyotlar boshqa ilmiy kutubxonalarda mavjud.

Internet saytlari

- 12. www.tdpu.uz
- 13. www.pedagog.uz
- 14. www.Ziyouet.uz
- 15. www.edu.uz
- 16. [tdpu-INTRANET](#). Ped

Izoh: qo'shimcha adabiyotlar boshqa axborot-resurs markazlarida mavjud